

Turizm gelirlerinde artışı sağlamak için yeni ufuklara bakmalıyız

Özcan KADIOĞLU ozcankadioglu@hotmail.com
Koç Üniversitesi-TÜSİAD Ekonomik Araştırma Forumu
(EAF) Üyesi, Dünya Gazetesi Yazarı

14 medeniyete ev sahipliği yapmış, dört dinin doğduğu topraklara sahip olan Türkiye'nin turizm için yeni hikâyeler yazması gerekiyor. Artık dünyamız eski dünya değil yeni bir dünya var. Eski pazarlama yöntemleri bitti turizmde yeni pazarlama yöntemlerine acil olarak başlanmalı.

İnsanoğlunun yeni yerler görme ve öğrenme merakı, eski çağlardan günümüze birçok insanı ekonomik, kültürel ve diğer nedenlerle seyahat etmeye zorlamıştır. Sosyal ve ekonomik gelişmeye paralel olarak, kişisel gelir düzeyinin yükselmesi, ulaşım araçlarının hız ve kapasitesinin artması, enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, çalışma süresinin azalması, ücretli tatillerin artması gibi nedenlerle zamanla bütün dünya in-

sanlarını etkileyen turizm faaliyeti, bugün çok büyük boyutlara ulaşarak, uluslararası bir nitelik kazanmıştır.

Uluslararası bir sektör haline gelen ve yarattığı gelire ulusal ekonomiler için diğer birçok sektörden daha önemli paylara sahip olan turizm faaliyeti, hem uluslararası hem de ulusal düzeyde çeşitli örgütlerin doğrudan ilgili alanına girmektedir.

Turizm sektörü ulusal ve uluslararası düzlemde ekonomideki diğer birçok sektörle girdi-çıkıtı ilişkisi içindedir. Yapılan birçok çalışmada sektörün, ilişki içinde bulunduğu diğer sektörlerden tamamen izole edilmiş bir şekilde ele alınamayacağına yönelik yorumlar söz konusudur.

Paket tur pazarlama yöntemi

Dünyada kitle turizmi 1950 ve 1960'lı yıllardan itibaren önemli bir gelişme hızı yakalamış, ulaştırma ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin yanı sıra özellikle paket tur pazarlama yöntemiyle birlikte, hakim turizm tarzı olma özelliğini günümüze kadar sürdürmüştür. Kitle turizminin olumlu ekonomik etkilerinden faydalanmayı hedefleyen Türkiye de bu turizm tarzını teşvik etmeye yönelik kamu politikaları 1960'lı yıllardaki beş yıllık kalkınma planlarıyla oluşturulmuştur. 1960'ların sonundan bu yana da yabancı kitle turizmine yönelik devlet teşvikleri özellikle Akdeniz ve Ege gibi kıyı bölgelerine yönelmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kitle turizmi büyük ölçüde zengin gelişmiş ülkelerin talep yapıları tarafından biçimlendirilmektedir. 1980'lerdeki turizm teşvikleriyle birlikte bu bölgelere gelen Batılı yabancı turist sayısında önemli artışlar yaşanmıştır. Bununla birlikte uluslararası turizm endüstrisinde oligopolcü tur operatörleri ve otel zincirlerinin hakimiyetinin artmasıyla, 1990'lardan bu yana ilgili destinasyon bölgelerinde kitle turizminin olumsuz ekonomik ve çevresel etkileri de belirginleşmeye başlamıştır. Diğer taraftan 1990'lardan bu yana de-

ğişen tüketici tercihleriyle birlikte, dünyada gelişen kitle turizm türlerine göre çevresel ve ekonomik olarak daha sürdürülebilir turizm türleri ortaya çıkmaya başlamıştır.

Tüketici tercihleri değişiyor

Eko turizm, kültür turizmi, dağ yürüyüşü, doğa turizmi, agroturizm, konferans turizmi, sağlık-spa turizmi, dini turizm, macera ve spor turizmi gibi yeni turizm türleri son yılların yükselen eğilimleri haline gelmiştir. Bu çalışmanın amacı dünyada yükselen bu yeni turizm türleri doğrultusunda Türkiye'de uygulanan turizm politikalarının nasıl bir evrim geçirdiğini gözler önüne sermektir.

UNWTO; Uluslararası seyahat 2017 yılında yüzde 7'lik artışla 1,322 milyon seviyesine ulaştı. UNWTO - Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün açıkladığı verilere göre dünya genelinde seyahat eden kişi sayısı 2017 yılında yüzde 7'lik artışla 1,322 milyon seviyesine ulaştı. Bu oran 2010 yılından beri son yedi yılda elde edilen en yüksek büyüme rakamı oldu. Rapora göre bu güçlü ivme 2018 yılında da yüzde 4 - 5 oranında büyümeye devam edecek.

Önceki döneme göre önemli kayıplar yaşayan destinasyonların geçtiğimiz yılda güçlü geri dönüşe imza atması ve ziyaretçi rakamlarındaki önemli artış; uluslararası seyahat sektöründeki 2017 yılının en önemli gelişmesi oldu.

Diğer yandan bu gelişmede rol oynayan yan etkenler ise "global ekonomide yaşanan kısmi iyileşme" ve bunun sonrasında "geleneksel ve gelişmekte olan pazarlar arasında yer alan Rusya ve Brezilya gibi ülkelerden yurt dışına çıkanların sayısındaki artış" oldu.

14 medeniyete ev sahipliği yapmış, dört dinin doğduğu topraklara sahip olan Türkiye'nin turizm için yeni hikâyeler yazması gerektiği görülüyor.

Son dönemde turizmde dijitalleşme müthiş bir hızla gelişirken, Türkiye yavaş

gidiyor. Geçtiğimiz yıllarda Almanya’da otel, uçak, seyahat rezervasyonlarında oran yüzde 70 acente üzerinden, yüzde 40 internet üzerinden idi. Şimdi ise bu oran tam tersine döndü. Bu dönüş Türk turizminde de bu hızla ilerliyor, ama dijital tale yapılan yatırımlar devrede kulak misali boyutlarda kalıyor.

Yerelleşme önemlidir

Her şey dâhil sistemi yerine ‘butik otel’ olan ve “küçük otel” diye anılan oteller konuklarına Türk halkının yaşam şekli sunulmalı.

Yiyecek içecek ve yaşam önemli olmaya başladı. Yani Türk mutfağının lezzetlerini Türk halkının yediği şekilde konuklara sunmak gerekiyor.

Doğaya saygılı bir toplum olmalıyız. Koruma kullanma anlayışıyla tarihi yapıları turistik tesis olarak kullanırken özünü bozmadan değerlendirmeli, tasarıma özen göstermeliyiz.

Doğayı beton yığınlarıyla doldurup yok etmemeliyiz. Artık turist yeşile, temiz havaya ve kültüre geliyor. Doğallık ve lezzet tercih sebebi oldu.

‘Yerelleşme’ ve ‘yaşam’ şeklini benimseyen dünyanın farklı rezervasyon sistemi Airbnb artık giderek büyüyor. Yerelleşmeyi kullanarak büyüyen Airbnb örnek olmalıdır.

Artık dünyamız eski dünya değil yeni bir dünya var. Eski pazarlama yöntemleri bitti turizmde yeni pazarlama yöntemlerine acil olarak başlanmalı.

“Turizm Çeşitlendirilmesi Stratejisi”yle birlikte “alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, eko turizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesine” özel önem verilmekte, bu amaca yönelik çeşitli eylem planlarının hayata geçirileceğinden söz edilmektedir. Sonuç olarak Türkiye’de uygulanan turizm politikaları, uluslararası turizmde yaşanan yeni eğilimler ve ortaya çıkan yeni turizm tarzlarına uyum sağlama adına, 1980’lerin ortasından itibaren kitle turizminden, daha alternatif ve özel ilgi alanlarına yönelik turizm tarzlarına doğru bir gelişme eğilimi sergilemektedir. Dolayısıyla turizm politikalarının dinamik bir yapı sergilediğini söylemek gerekir. Ancak uygulanan bu politikaların, ulusal turizmden beklenen sosyoekonomik hedeflere ulaşmada ne

Turizmin Ülke Ekonomisine Sunduğu Katkı

	Turizm Gelirlerinin İhracat Gelirlerine Oranı (%)	Turizm Giderlerinin İthalat Giderlerine Oranı (%)	Toplam Turizm Geliri (Milyar \$)	Toplam Turizm Gideri (Milyar \$)
1969-1980	11	3,6	2,05	1,34
1981-1990	15,2	2,4	14,6	3,15
1991-2002	26,4	3,4	77,1	15,6
2003-2018	21,6	2,6	410	73,6

derece etkili olduğu ise tartışmaya açıktır. Bu bağlamda Türkiye’de uygulanan turizm politikalarının etkinliği sorunu, üzerinde çalışılması gereken ayrı bir araştırma konusu olarak önemini korumaktadır.

En önemli problem istikrarsızlık

Ülkemizdeki en önemli problemlerin başında istikrarsızlık söz konusu sık sık bakanların değişmesi gelecek için yapılan vizyonların değişmesi turizmde sıkıntılara yol açıyor.

İlk kez 1957 yılında başlayan turizm bakanlığı yolculuğunda 62 yılda toplam 75 bakan görev almış. Son 16 yılda 10 bakan görev almış.

Tabloya baktığımızda; 1980 yılından sonra yapılan yatırımlar ve öne çıkan bacasız fabrika vizyonu sebebiyle turizm gelirlerinde ciddi artışlar söz konusu olmaya başladı. Aynı dönem içinde yurt dışına çıkışların geneli hac ve umre ziyaretlerinde artış sebebiyle kısmen de olsa bir artış söz konusu.

1969 -2018 döneminde yaklaşık olarak 505 milyar dolar turizm geliri elde edildi.

Bu rakam yaklaşık olarak 2018 yılı Gayri Safi Milli Hâsılamızın yüzde 65 gibi çok ciddi bir gelir olduğunu görüyoruz.

Turizm sektöründe 1 liralık yatırım 25 lira olarak geri döndüğü hesaplanıyor.

Türk girişimcilerin 35-40 milyar dolarlık turizm yatırımı yaptığı hesaplanıyor.

Sonuç olarak Türkiye’de uygulanan turizm politikaları, uluslararası turizmde yaşanan yeni eğilimler ve ortaya çıkan yeni turizm tarzlarına uyum sağlama adına, 1980’lerin ortasından itibaren kitle turizminden, daha alternatif ve özel ilgi alanlarına yönelik turizm tarzlarına doğru bir gelişme eğilimi sergilemektedir. Dolayısıyla turizm politikalarının dinamik bir yapı sergilediğini söylemek gerekir. Ancak uygulanan bu politikaların, ulusal turizmden beklenen sosyoekonomik hedeflere ulaşmada ne derece etkili olduğu ise tartışmaya açıktır. Bu bağlamda Türkiye’de uygulanan turizm politikalarının etkinliği sorunu, üzerinde çalışılması gereken ayrı bir araştırma konusu olarak önemini korumaktadır.

Kaynaklar: TÜİK, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TURSAB

